

Воропай Т.С., Тягло К.О. Шевченко і Гоголь у полі сучасної української художньої літератури//Політико-правові погляди Т.Г.Шевченка (до 200-річчя з дня народження) : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 21 березня 2014 року ; МВС України; Харківський національний університет внутрішніх справ ; Харківська обласна організація Національної спілки письменників України ; Харківська обласна організація Національної спілки журналістів України ; Університет культури Харківського національного університету внутрішніх справ. – Харків: ХНУВС, 2014. – С.131 – 134.

ШЕВЧЕНКО І ГОГОЛЬ У ПОЛІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тягло Катерина Олександрівна – кандидат соціологічних наук, молодший науковий співробітник відділу соціології культури і масової комунікації Інституту соціології НАН України
Воропай Тетяна Степанівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

Шевченко і Гоголь – дві характерні постаті вітчизняної культури не тільки XIX століття, а й сьогодення. Предметом цієї розвідки є соціологічне дослідження статусу їх творчої спадщини у полі сучасної української художньої літератури. Воно ґрунтуватиметься на даних, одержаних у рамках всеукраїнського репрезентативного опитування читачів у 2013 році (N = 6000). Опитування виконане в рамках дослідницького проекту «Регіон, нація та інше» як частини ширшого дослідження «Регіоналізм в Україні» (Центр управління та культури в Європі Університету Санкт-Галлена, Швейцарія).

Для вивчення *читацької обізнаності* стосовно відібраної множини найбільш відомих українських авторів як класичних, так і сучасних художніх творів пропонувався закрите запитання: «Кого з українських поетів і письменників ви знаєте?». Загалом по країні перше місце посідають автори, котрі традиційно персоніфікують український народ, культуру, літературу: Тарас Шевченко (1814-1861) – 97,7%, Леся Українка (1871-1913) – 90%, Іван Франко (1856-1916) – 84,3%. Крім того, високий рівень знання мають наступні автори: Ніколай Гоголь (1809-1852) – 82,5%, Михайло Коцюбинський (1864-1913) – 70,2%, Панас Мирний (1849-1920) – 67,1%, Олесь Гончар (1918-1995) – 56,9%, Павло Загребельний (1924-2009) – 53,4%.

З огляду на загальну обізнаність Тарас Шевченко має абсолютний пріоритет. Це стосується усіх регіонів без виключень. Наприклад, Закарпатська область має 99,4%, Донецька – 94,7%, тобто відповідна різниця в обізнаності у цих протилежних областях менша за 5%. У Києві та Севастополі різниця ще менша: Київ – 99,2%, Севастополь – 100%. Таким чином, гомогенність високої загальної обізнаності щодо Шевченка є доконаним фактом. Наведені дані виявляють ще один важливий факт. Автор, чиї твори написані не українською мовою, але присвячені Україні, правдиво схоплюють сучасне буття чи історію українців, може бути визнаний за українського письменника. Справді, по всій Україні Ніколай Гоголь йде одразу після зазначеної «трійки лідерів». Більше того, в кількох місцевостях він посідає друге місце після Тараса Шевченка (Автономна Республіка Крим в середньому – 80,4%, Севастополь – 94,1%, Харківська область – 86,2%) або третє місце після Лесі Українки (Одеська область – 90,4%, Київ – 90,5%).

Аби дослідити *читацьку оцінку* творів відомих авторів було поставлене інше питання: «Твори яких авторів вам подобаються?». Опитування показало змінювану ситуацію, регіональна залежність преференцій читачів виявляється досить ясно. У Східному і Північному регіонах найбільше подобаються твори сучасних авторів Леся Подерев'янського (1951-), Сергія Жадана (1974-) тощо. Деякі з цих авторів не є канонічними, а відомі як «медіа-персони». Вони демонструють високий рівень активності в Інтернеті, зокрема у популярних соціальних мережах. Їх активність не обмежується тільки письменництвом: слід згадати перформанси Подерев'янського або аудіо-поетичні роботи Жадана у співавторстві з популярними рок-групами. Разом з тим, у Східному та Центральному регіонах прихильністю читачів користуються класичні автори – Володимир Вінниченко (1880-1951), Євген Маланюк (1897-1968), а також канонічні поети XX століття Максим Рильський (1895-1965), Ліна Костенко (1930-). У Західному регіоні, серед інших, преференцію віддають авторам, чия активність пов'язана з еміграцією – Уласу Самчуку (1905-1987), Олександрю Олесю (1878-1944) та ін. Специфіка Південного регіону полягає, зокрема, у прихильності до Ніколая Гоголя – (17,4%) і Тараса Шевченка (14,6%). Шевченко тут найбільш відомий, але не найулюбленіший автор: перевагу в цьому відношенні має російськомовний Гоголь.

Таким чином, сучасні дані доводять, що найбільш відомим автором усього українського поля художньої літератури дотепер залишається Тарас Шевченко. Загалом по країні до «трійки літерів»

входять Леся Українка й Іван Франко, а четвертим з суттєвим відривом від «переслідувачів» іде Ніколай Гоголь. Але в окремих місцевостях Східного та Південного регіонів російськомовний Гоголь суттєво уклінюється в чисто українську групу лідерів, посідаючи друге або третє місце. Більше того, як улюблений автор на Півдні він випереджає Шевченка й усіх інших менш знаменитих письменників. Тож підтверджується легітимізацію у нашій країні російськомовного українського автора, зразком якого дотепер виступає Гоголь.